

so bili Epiroti in Makedonci. Ostanke tega junaškega naroda so še dnešnji Albanci ali Škipetari. Ilirski rod ni bil helenski. Kakor že Polybi piše, so ilirske narečja si tako na razno stale, da so se Makedonci in epirski Iliri težko razumeli, kakor se še tudi danes Albanci in njegov sorodni Gegar težko zastopita. „Škipetar“ pomenjuje po Hahnu „Lanzenwerfer.“ To tudi pomenjuje staro ime naroda, kateri je po Herodotu od Istra do Adrije prebival — Sigyn. (Herodot 5, 9. Glej tudi „Novice“ leta 1858 str. 171). Že zgodaj se je ilirska betva Henetov ali Venetov odcepila od Ilirov, in se nasadila kraj obali venetskega morja. Tudi Liburni in Dalmati so bili soplemeniki Japudov. Ravno v ta rod so spadali Armenci in Frigijanci, akoravno, kakor drugače ni mogoče, je vladala med jeziki teh narodov narečna različnost (glej: Grotefend, zur Geog. und Gesch. Altitaliens Heft IV. S. 61).

Ker sta se zendski in sanskritski rod (pervega imenujejo jezikoslovci tudi zapadno-arjanskega, drugega iztočno-arjanskega) že v temni predhistorijski dobi v Azii razkalala, in še je med učenimi prepir, ali so betve iztočno- ali pa betve zapadno-arjanskega debela prej v Evropo prišle, tedaj prišli v ilirski polotok, ali pa zendski Iliri.*)

Čudno je, da iztočno-arjanske Helene globljeje najdemo kakor zapadno-arjanske Ilire. Ob času svetega Hieronima se je še govoril jezik ilirski; ker on sam piše: „Hunc librum (Ezechielem) etiam linguae meae gentis dedi.“ On je tedaj preroka Ezechiela predstavil v ilirski jezik. Zemljo starih Ilirov so si osvojili Rimljani, in jo nakvasili z latinskim življenjem, kateri je pozneje služil za moč italijanščini.

Slednje ostanke so iztrebili iz severa pridši Horvati, kateri so v 6. in 7. stoletju obsedli Japudijo, Istro, Liburnijo in Dalmacijo. Gotovo se še najde v isterskem in dalmatinskem narečju dosti staro-ilirskih besed, — al nihče se ne potruži, da bi jih nabral. Imena mest še imajo večidel ilirske korenike z horvatsko-slovenskim prikrojem, kakor: Bukar — Bokez, primeri škipetarsko besedo: bokeri, zerrissene Felsgegend, — Skemba, primeri škipetarsko skemb, Felsen, — Lisa, škipet. lis, drevo itd.

Japudov, Ilirov, Liburnov, Dalmatov, Istranov in Venetov**) ne bode nikdar kritičen zgodovinar slovenskim narodom prištevati mogel.

(Konec sledi.)

Nekaj od narodnih pesem in napevov Slovanov.

Med prednostmi slovanskega naroda ni najzadnja, da on, in sicer večidel prostejša množica ljudstva, svoje misli in čutiljeje v sicer neumetnih pesmih brez pripravljanja lepo izraziti zna. Pregledavši pa te pesmi natanjčnije bomo našli v njih neizmeren zaklad prelepih napevov, žlahnih čutiljejev, bistrumnega duha, dobre volje, izvirnosti in različnosti, ktere natanjčnije preiskavati bi občinskemu glasništvu v gotovo velik prospah bilo. — To so tudi že inostranski skladatelji spoznali in mnogokrat rabili slovanske narodne melodije — na primer občno znano „Polonaise.“

Čujejo se pogostoma jednaki si napevi — le z različnim tekstom — pri raznih slovanskih narodih. Če tudi ne dvomimo, da so nekteri teh napevov še le pozneje od enega naroda do drugega prišli, smemo vendar iz verjetnih vzrokov terditi, da so drugi že izperva vseh Slovanov občna lastnina bili. Da je to resnica, se bomo prepričali, ako

*) Slavni Pott misli, da so Iliri pred Heleni v Grecii stanovali (glej Pott „Ungleichheit menschlicher Rassen“ str. 71).

**) Da so stari Veneti bili zendsk rod, toraj zapadnoarjansk, in ne sanskritsk, kakor Slovani, Germani itd., se vidi iz Ariana, kateri piše, da so se Veneti prej kakor so se kraj reke Pada (Po) naselili, vojevali z Assyrci. Medopersiške vojske z Assyri so vsem dobro znane, primeri Eusthat in Dionys. str. 127.

razmerje in razširjenje posamnih pesem natančno pregledamo. Ako je pesem med enim narodom zlo razširjena, razmerju jezika prilična, pri sosednem pa se čuje redkeje in ima gledé na jezik nepravilne poteze posamnih zlogov, smemo gotovo reči, da je prvemu lastna, drugemu pa le izposojena in prvotno neznana bila. Najdemo pa tudi, da narodi, ki so si sosedje, imajo pesmi, od katerih bi se reči smelo, da niso bile začetno lastnina onega naroda, ki jih je ohranil, ampak sosednega, ki jih ali več ne pozna, ali pa le zlo predelane. Če je pa nasproti napev (viža) med dvema narodoma jednako razširjen, besedam (tekstu) jednako priličen in se sploh dá razmerju in posebnostim različnih jezikov primeriti, ga smemo izvirno lastino vseh imenovati.

Tako je, na primer, napev poljske pesmi: „Stala nam sie nowina, Pani Pana zabila“ očevidno po slovaškem „Černe oči pojdte spat“, posnet, ker je razmerju poljskega teksta neprimeren, ter se veliko bolj duhu slovaških pesem priličiti dá. — Nasproti pa je napev poljske napitnice „Pije kuba“, napevu češkega „Ja mam koně“ celó podoben, se obema jezikoma lepo prileže, in ima tudi tako občn slovansk značaj, da ga smemo gotovo izviren občinsk slovansk napev imenovati, ki je pa že podložen bil mnogim tekstom.

Dobro bi tedaj bilo, ako bi se pri naberanju slovanskih narodnih pesem, natankno vselej povedalo: kje da se posebno pojejo. — Prihodnjič nekaj o narodnih pesmih Vendov gornje Lužice.

Prevodil Franjo Verhovski.

Slovanski popotnik.

* Slavni naš gosp. Matija Majar spisuje in bode kmali dokončal zanimivo delo, ki ga misli na svetlo dati pod naslovom „Uzajemni pravopis slavenski“ — to je „kratka slovnica glavnih narečij slavenskih.“

* Društvo krajskega muzeja je te dni dalo na svetlo drugi zvezek svojega letnika pod naslovom „Zweites Jahresheft des Vereins des krainischen Landes-Museums“, ktereга vreduje gosp. kustos Karl Dežman in obsega mnogo zanimivih doneskov k naturoznanstvu domačemu, na priliko, naturopisje ljubljanskega močirja, sistematični popis krajskih školjk, popis nekterih podzemeljskih jam itd.

* „Časopis muzeja češkega“, ki ga vreduje gospod Vaclav Nebesky, in „Živa“, časopis naravo-sloven, ktereга vredujeta gosp. prof. dr. Jan Purkyne in Jan Krejči, v vsakem zvezku lepo razodevata možko napredovanje naših slovanskih bratov na Češkem ne le v različnih vedah, temuč tudi v jeziku domačem, v katerem spisujejo visoko učene stvari ravno tako gladko kakor proste povestice. Med mnogimi drugimi spisi nas je mikal posebno sostavek (z obrisi) o čepinjah (lebkách) človeških v obče in o slovanskih posebej; zanimiv je tudi obris poti, ki jo je na nebu obhodila letošnja (Donatova) repata zvezda od 28. avgusta do 29. sept., in več drugega.

* Poslednji list „Slov. Prij.“ naznanuje, da društvo sv. Mohorja prihodnje leto misli izdati „Drobtince za leto 1859“, poslovenjeno slavnoznano nemško knigo „Humberts Gedanken“ in pa Lavtizarjevo „zgodovino misijonov v Ameriki“, in da se bo prihodnje leto zastran društva marsikaj pre naredilo in poravnalo v srečo in slavo njegovo. — Nadjamo se, da bojo pre naredbe se stikale s prvotnim namenom domorodnega društva, in da bo potem koristno naše društvo čedalje več družbenikov štelo.

* „Zornica“ se bode imenoval novi almanah, ki ga bo za leto 1860 pervikrat izdal gosp. Anton Janežič v Celovcu. Po naznanilu „Glasnikovem“ bode osnovan po ravno tistem načinu kakor je bil „Koledarček slovenski.“

* V Zagrebu pride almanah za leto 1859 na

svetlo pod naslovom „Leptir“; olepšan bode z dvema obrazoma; izdatelja sta mu gosp. Ludevik Vukotinović in Ivan Kukuljević Sakcinski: zares dobra firma! Cena mu bo 1 fl. 35 kr. n. d.

* Gosp. Mirko Bogović bo izdal novo žaloigro v jeziku horvaškem. Poglavitna oseba te igre je povestni Matija Gubec, tako zvan „kralj selski.“

* „Glasnik dalmat.“ s serčno radostjo naznanja, da je v tiskarnici Medakovičevi v Novem Sadu dogotovljen 1. del za vès naš narod prevažne knjige pod naslovom „Istoria književnosti svijuh narodah“, katero je spisal slavnoznani gospod dr. Božidar Petronović. Cena temu delu je 1 fl. 30 kr. n. d.

* Česko in moravsko-slovansko časopištvo se bode v novem letu sopet pomnožilo. V Olomucu bode izhajala „Hvězda“; izdajali jo bojo učniki višje realke; v Pragi bodo prišli na svetlo „obrazi života“ pod vredništvom gosp. J. Vilimka. Obsegal bode ta časnik, kterege bo leto in dan prišlo na dan 10 zvezkov, pripovedke, potoin krajopise, zgodovinske in podučne sestavke, pesme, smešnice, razne karikature itd. Cena mu bo 6 fl. na leto.

* „Priatel školy a literatury“ se zove novi časnik, ki bode v novem letu v Budi izhajal, kot priloga dobro znanega cerkvenega lista „Cyrill a Method.“

* Tudi „Matica srbska“ je za leto 1859 izdala koledar pod naslovom „Predženak“, protika za Serbow“, kateri poleg navadne pratike zapopada kratke pripovedke, različne popise in zastavice. Praž. Nov.

* V Petrogradu izhajal bo v novem letu nov satiričen kčasni „ИСКРА“, v Moskvi pa časnik „Парыс“ (jadro), kateri hoče razglaševati spise vseh slovanskih narodov.

Kratkočasno berilo.

Za pokušnjo iz delca:

Mlinarjev Janez, slovensk junak, ali vplemenjenje Teharčanov.

Po narodni pripovedki iz srede 15. stoletja, složil za gosposke in kmečke ljudi K. Zavanin.
(Dalje).

Koj v vedricah so donášali vino bližnji sosedje. Fantje pa zapojejo junaško pesem. Janez vslednjič povzdigne do verha z vinom napolnjeni požunec rekoč: „Z Bogom Teharčani! Svoje poštenje Vam zastavim, da Vam hočem Vaše sinove, Vaše brate, Vaše obljubljene zaročnike ko zmagavce nazaj pripeljati, — drugač pa ne!“ — Požunec do zadnje kaplje izspivši daleč čez lipo zažene. Sedaj še menih k Janezu pristopi, mu roko podá, se mu še enkrat za svoje rešenje iz ječe zahvali, blagoslovi njega i njegovo bandero i celo teharsko četo, i na zadnje ga šepoprašá: kako bi ga sopet spoznal, ako bi ju še kadaj osoda skup pripeljala. „Mene, častivredni gospod!“ — zaverne Janez „pozna vsa naša okolica le po ukanji. Zarano, kadar juterno molitvico odpravim, zaukam, Bogu v hvalo, da mi je dal zdravo gerlo i čisti glas! Podnevi, kadar se mi poljubi, ukam pred sovražnikom, in ukam v boji si zmage svest! Akoravno nam naši gospodje ukanje prepovedujejo i v greh štejejo, jaz vendar ta pravi domači običaj ne bom nikadar opustil; saj ne najdem nič pregrešnega v njem. I na ukanji, čestivredni gospod, me bote, v sred boja spoznali!“

„Z Bogom! Trikrat z Bogom!“ — „Z Bogom! Z Bogom!“ jim ostali vaščani odvernejo. Vsak svojega konjiča z ostrogami spodbode. Podkove se zabliskajo, fantje zaukajo, prah se vzdigne kot megla i kaže sled, po katerem naprej dirja teharska četa. Ko je že daleč za dobro bota, se je še čulo kopitenje kónj, kadar je veter potegnil, sopet je vtihnulo i sopet se čulo. Marsiktera mati, marsiktera sestra i marsiktero teharsko dekle je pazljivo to kopitenje slušalo goreče molitvice zdihaje k Očetu gori nad oblaki. Zadnjič je še to potihnilo.

Ne oplotja, ne grabe niso jim pota zapirale; lahko kakor divji lovci so vse zapreke s svojimi čilimi konjiči preskakali. Bilo jih je vseh skup preko petdeset na številu; eden je bolj po boji i bojni slavi hrepenel memo drugega. Bili so že unkraj Blagovne, ko še en fantalin za njimi prijezdi, od daleč kričeč, naj ga vendar počakajo.

Janez ustavi svojo četo, dokler jih ta zakasnjene ne dojde. Ko do čete prijezdi, vidijo, da je komaj četrnajst let star deček. Zatoraj ga Janez ostro posvari: „Verni se domu; mlad fantè še nisi zrel za boj; zakaj nas ustavljaš!“

„Saj še komaj hlače nosiš“ — dostavlja Šimekov Tone — „i hočeš že v boj! Verni se, pa prejo doma motaj i krave pasi; meč še ni za Tvojo pest! Le berže zasukaj svojo kljuso, pa nam lepo lepo pozdravi vse vaščane!“

„Laže, kdor mi pravi, da sem še fantalin!“ — jim dečko razžaljen nasprotuje. „Če mi še brade manjka, imam pa toliko več korajže.“ — Fante smeh posili. — „Le vzemite me seboj; ne bom Vam sramote delal!“ — „Čigav si pa?“ — ga Janez dalje poprašá. — „Voglarjev sem iz Pečovnika, Miha mi je ime. Danes so me hotli oče enmalo z leskovko našverkati, zato ker sem skrivaj skledico kislega mleka popil, pa sem jim ušel. Domu si nisem več upal; očetove leskovke se preteglo bojim! Zato sem berž, ko ste Vi odšli, na Pengarjev spašnik letel, skrivaj to-le kobilico zasedel i za Vami prijezdil. Prav hitro še kopita vzdiguje, akoravno morda nima pet zdravih zob več v čeljustih. Pengarjevi morda tudi ne bodo tolikega rekli zavolj borne kljuse; saj imajo takih mèrh zadosti, več kakor jim jih je treba; i po dokončani vojski jo jim bom sopet nazaj prijezdil. V tem se bo pa mojemu očetu tudi jeza razkadila. Ako me zares nočete vverstiti v svojo četo, bom pa zmiraj nekoliko za Vami hodil: domu se pa ne vernem za nobeno ceno ne; očetovo leskovko poznam predobro!“ — „Verni se, verni! Kobilico nazaj zaženi na spašnik, očeta pa lepo za odpuščenje prosi ter jim pri ogeljniku pomagaj; saj tudi orožja za boj pripravnega nimaš!“ — „Kaj pak da ne!“ — se jim štimano odreže. „Ali ne vidite tukaj drevače? Desetletno hojko sem ž njo v treh udarcih poderl, ki vendar ni terdniša od turške čepinje!“

Vsi so se mu smejati mogli.

„No! pa pojdi z nami, ker si že tako silen, i zares tako močan; al resnično Ti povem, da boš ravno dober, da Te kakšen turšk hlaçon v zajterk pozoblje.“

Spet se podkove zabliskajo i dalje je šlo proti ogerski meji. Tretji dan so že bili v Stolnem belem gradu. Od daleč že jih je spoznal Ivan Sibirjanin, ko je z visoke line jih zagledal.

„To so Slovenci“ — je djal svojim vitezom. „Vidite jih ondi, kjer se ona prašina vali. Poznam jih na njihovih bronastih čeladih i na njihovem ukanji, katero je že marsiktero vojsko prestrašilo. Sedaj nam ni treba nobene skerbí več; zmaga nam je gotova! Poznam jih, kakšni so to junaci! Kamor Slovenec enkrat udari, več izdá kakor če Nemece desetkrat mahne. Kako bi pa bil grof Urh tako mogočen, če ne bi imel Slovencev!“

Ivan jih lepo sprejme. Šel jim je s Kapistranom i z vsimi svojimi vitezi naprot. Vodja njih, Mlinarjevega Janeza, je celó v svoj šotor k obedu povabil, se priljudno ž njim pogovarjal o slovenskih junacih, o starih slavni bojih, o grofu Urhu, svojem največjem nasprotniku i osebnem sovražniku. O vojskinih zadevah i naklepih ga je vsikdar za njegovo mnenje popraševal, z eno besedo: Mlinarjev Janez je bil odsihmal njegova desna roka. Cele tri mesce so morali fantje v Stolnem belem gradu počivati, ker še ni bila zbrana cela vojska. V orožji so se vadili i si tako čas kratili. Janezu ni bil nobeden kos. Mnogoterega ogerskega prešerúna i nemškega vitezlina je s sedla vzdignil i sramotno zvernul v pesek. Vsi so mislili, da ima to svojo moč le v svojem zelenku; obečali so mu tedaj sto i sto svetlih cekinov za-nj; al zelenko mu ni bil za nobeno ceno